

הדלקת נר חנוכה בבית הכנסת ובמקומות אחרים

1 תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

תנו רבנן: מצות חנוכה נר איש וביתו. והמהדרין - נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך

2 ספר כלבו סימן מד

ונהגו כל המקומות להדליק נר חנוכה בבית הכנסת להוציא מי שאינו בקי ושאינו זריז בזאת גם כי הוא הדור המצוה ופרסום הנס וזכר למקדש

3 טור אורח חיים סימן תרעא

ובס"ה הקטן כתב .... ובב"ה מניחה לדרום זכר למנורה שהיתה בדרום

4 שו"ת הריב"ש סימן קיא

עוד כתבת: ידוע הוא, שכל אחד מישראל חייב במצות נר חנוכה, אפילו עני המתפרנס מן הצדקה ימכור כסותו, יען המצוה חביבה, וא"כ, כל אחד חיי' להדליק ולברך בביתו. ומה שנהגו כל ישראל להדליק ש"צ או השמש בבהכ"נ, למה? אי לפרסומי ניסא, כל אחד חייב להדליק בביתו! ואי להוציא עניים ידי חובה, כמו קדוש, הרי העני המתפרנס מן הצדק' חיי' להדליק בביתו! וכמו שביליל הפסח אין מקדשין בבה"כ, כן ראוי לעשות בנר חנוכה; א"כ, הברכה שמברך המדליק בב"ה, יראה שהיא לבטלה! ואם נאמר להוציא עצמו, באותה הדלקה בודאי אינו יוצא, משום חשד. שאם חצר שיש לה שני פתחים לב' רוחות צריכה שתי נרות, כרבא, משום חשד, שמא לא הדליק (שבת כג), כ"ש החזן, או אחר, שחייב להדליק בביתו. ועוד, שלא נהגו כן, אלא שחזר ומדליק בביתו. ובקשתי וחפשתי טענה להציל החזן מברכה זו והי' קרובה ממנו.

תשובה: המנהג הזה, להדליק בבהכ"נ, מנהג ותיקין הוא משום פרסומי ניסא, כיון שאין אנחנו יכולין לקיים המצוה כתקנה כל אחד בביתו, שהיא להניחה על פתח ביתו מבחוץ; כדתנן (שבת כא:): בהיה דגמל טעון פשתן וכו'. וכיון שעת', שיד האומות תקפה עלינו, ואין אנו יכולין לקיים המצוה כתקנה, ומדליק כל אחד בפתח ביתו מבפנים, ואין כאן פרסומי ניסא כי אם לבני ביתו לבד, לזה הנהיגו להדליק בבהכ"נ לקיים פרסומי ניסא. ואע"פ שאין מברכין על המנהג, זהו במנהג קל, כמו מנהג של ערבה, שאינו אלא חבטא בעלמא, אבל בזה, שהוא לפרסם הנס בבהכ"נ ברבים, מברכין עליו. כמו שנהגו לברך על ההלל של ר"ח, ואע"פ שאינו אלא מנהג, ואין בזה משו' ברכה לבטלה כלל; וכדעת ר"ת ז"ל. ומ"מ, באותה הדלקה של בהכ"נ, אין אדם יוצא בה, וצריך לחזור ולהדליק כל א' בביתו, +רמ"א או"ח סי' תרע"א ס"ז+ דמצות חנוכה נר איש וביתו.

5 ספר שבולי הלקט ענין חנוכה סימן קפה

כתב בעל הדברות ז"ל נהגו להדליק נר חנוכה בבית הכנסת ויש מקומות שנהגו להניחה על הפתח ויש שמניחין אותה באמצע בית הכנסת עד כאן דבריו. וגם אנו נוהגין להדליק בבית הכנסת ולא ידענו שורש וענף למנהג הזה. ומורי ר' יהודה אחי שני נר"ו היה נמנע מלהדליקה שלא לברך עליה וכן דעתי נוטה כי מאחר שכל אחד ואחד מדליק בביתו מה צורך להדליק בבית הכנסת ואילו היו אורחין ישינין בבית הכנסת היו הם צריכין להדליק דקי"ל אכסניי חייב בנר חנוכה ואם אין שם אורחין מה צריך להדליק ושמא מפני שהיא בית דירה אין להדליק.

6 בית יוסף אורח חיים סימן תרעא

ומ"ש שמניחין נר חנוכה בבית הכנסת. נראה שתיקנו כן מפני האורחים שאין להם בית להדליק בו וכמו שתיקנו קידוש בבית הכנסת משום אורחים דאכלו ושתו בבי כנישתא וכן כתב הכל בו (סי' מד ד ע"א) וכתב [עוד] טעם אחר שהוא כדי לפרסם הנס בפני כל העם ולסדר הברכות לפניהם שיש בזה פרסום גדול להש"י וקידוש שמו כשמברכין אותו במקלות וזה לשון הריב"ש בתשובה (סי' קיא) המנהג הזה להדליק בבית הכנסת מנהג ותיקין הוא משום פרסומי ניסא כיון שאין אנו יכולין לקיים המצוה כתיקונה להדליק כל אחד בפתח ביתו מבחוץ מפני שיד האומות תקיפה ומברכין על זה כמו שמברכין על הלל דראש חדש אף על פי שאינו אלא מנהג (עי' לעיל סי' תכב קכב.) ומכל מקום באותה הדלקה של בית הכנסת אין אדם יוצא בה וצריך לחזור ולהדליק כל אחד בביתו עכ"ל:

הדלקת נר חנוכה בבית הכנסת ובמקומות אחרים

7 שולחן ערוך אורח חיים סימן תרעא סעיף ז

ובבה"כ מניחו בכותל דרום (או בדרום המנורה, ומסדרן ממזרח למערב) (ת"ה סי' ק"ד ב"י), ומדליקין ומברכין (בבית הכנסת) משום פרסומי ניסא. הגה: ואין אדם יוצא בנרות של בהכ"נ, וצריך לחזור ולהדליק בביתו (ריב"ש סימן קי"א); ונוהגין להדליק בבהכ"נ בין מנחה למעריב

8 ערוך השולחן אורח חיים סימן תרעא

ופשוט הוא שאין יוצאין בנרות של בהכ"נ וצריך כל אחד לחזור ולהדליק בביתו אפילו מי שבירך בבהכ"נ דהחויב הוא על כל בעה"ב ומה שמדליקין בבהכ"נ הוא משום פרסומי ניסא בעלמא ואי קשיא דאיך מברכין על נרות בהכ"נ די"ל דמשום פרסומי ניסא מברכין כמו שמברכין על הלל דר"ח אמנם גם רבינו הב"י בסעיף ז' כתב שמברכין על נרות בהכ"נ ואיהו הא ס"ל דאין מברכין על הלל דר"ח [עש"ת סק"י שהחכ"צ הקשה זה] אך גם זה ניחא חדא דע"פ רוב יש אורחין או רווקין שאין להם בית ויוצאין בההדלקה של הבהכ"נ ואפילו אינו כן כיון דכל עיקר ההדלקה הוי משום פרסומי ניסא ובבית אין אנו יכולים לקיים הפרסומי ניסא כבזמן הגמ' להדליק בחוץ ולכן בבהכ"נ הוי עיקר פרסומי ניסא וראוי לברך שם ומ"מ אין יוצאים בזה כמ"ש ובבהכ"נ נוהגים להדליק בין מנחה למעריב דאז יש יותר פירסום ובע"ש יש נוהגין להדליק קודם מנחה בבהכ"נ וכן הוא מנהגינו שהרי גם הדלקת נרות שבת מדליקין קודם מנחה ואם המדליק הוא הש"ץ וממהר את עצמו להתפלל יכול לברך ולהדליק נר אחד והשאר ידליק השמש או אחר וגם בביתו אין איסור שהבעה"ב יתחיל בהדלקה ואחר יגמור ומ"מ טוב שהבעה"ב בעצמו יגמור כולם להדליקם בעצמו:

9 משנה ברורה סימן תרעא ס"ק מד

אף דבבהכ"נ הוא רק מנהגא מ"מ מברכין עליו כמו שמברכין על הלל דר"ח שאינו אלא מנהג.

10 אז נדברו ח"ו ע"ה

מה שמע"כ נ"י תמה מאיפוא המקור מה שכתבתי שטעם הריב"ש משום פרסומי ניסא הוא העיקר ראשית דהלא אפשר לסמוך על הריב"ש שהוא ראש הפוסקים והאחרונים נמשכים אחריו להלכה ולמעשה והוא לא הזכיר טעם אחר, ומכיון שהטעם של אורחין לא שייך בזמנינו כמבואר בסימן רס"ט לענין קידוש בבהכ"נ ולא נשאר רק הטעם דומיא דמקדש ולטעם זה אין שום יסוד בתקנת נ"ח שהרי לא עשו דיני הדלקת נ"ח דומיא דמקדש [ומה שכתב רש"י בשבת כ"ב ב' ד"ה אי הדלקה וכו' כדאשכחן במנורה, היינו שהדין זה אנו מוצאים במנורה אבל לא בגלל שעשהו נ"ח כמו מנורה, ואין להאריך כאן].

ומכיון שהדלקת הנרות בחוץ הוא מעיקר התקנה של הדלקת נ"ח לא רק מצוה בעלמא כמו בטפח הסמוך לפתח כדמוכח ברמב"ם לכן כיון שבח"ל לא היתה המנהג להדליק בחוץ מפני חשש סכנה לכה"פ הנהיגו להדליק בכרכה במקום קיבוץ רבים שבוה מתקיימת קצת תקנת חז"ל להדליק בחוץ. אמנם להדליק בכל מקום שמתאספין בו רבים י"ל דהתקנה היתה רק במקום שעוברים בו רבים ובבהכ"נ ובהמ"ד הוי לכה"פ מקום המיוחד לרבים לפי דומה לו משא"כ במקום אסיפת רבים כאופן עראי, אבל הנידון שדנתי בספר המדובר שמתאספים רבים בכרך העיר בחוץ יש לזה מעלה מצד אחד על בהכ"נ ובהמ"ד ולפי שפיר יש לכרך אף שאינו יוצא מצות הדלקה של נר איש וביתו שזה דוקא במקום שגר שם. ואין זה כמוסיף על המנהג. וכן יש לכרך בכותל מערכי בלא שום פקפוק בפרט בזמנינו שמייוחד לתפלה ואינו מקום מעבר כמן בעבר וגם יש מחיצות דיש לומר שיש לו קדושת בהכ"נ.

ו זילבר, בנימין יהושע בן ברוך עמוד מס 135 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה